

MEER KLEUR

IN DE KERK

HANDLEIDING VOOR GROEPSLEIDERS

Inleiding

Racisme is de afgelopen jaren uitgegroeid tot een van de meest besproken en urgente maatschappelijke thema's wereldwijd. De zinloze moord op George Floyd in Amerika door een witte politieagent in 2020 was geen nationale aangelegenheid meer. Het ging opeens niet alleen over de vraag in hoeverre de VS de erfenis van slavernij met zich meedraagt. Deze gebeurtenis legde de kern van ons mens zijn bloot, ook in ons eigen land. De vraag wie de ander is, is tevens de vraag wie ikzelf als mens in essentie ben.

Het thema 'racisme' raakt een open zenuw binnen de Nederlandse samenleving en ja, ook binnen de kerk. Niet alleen gewoonten en tradities, ook de nationale en kerkelijke geschiedenis en diep verankerde overtuigingen komen soms in het geding. Dat kan pijn doen en zelfs een gevoel van verlies oproepen.

Het doel van deze kringstudies is niet om de witte mens in de beklagdenbank te zetten of mensen van kleur tot slachtoffer te reduceren. Het doel is om een gesprek van hart tot hart mogelijk te maken, waarin ruimte is voor het uitspreken van pijn, trauma's en teleurstellingen. Maar ook waarin de deur open mag gaan naar erkenning, vergeving en verzoening. Het gaat uiteindelijk om Gods kijk op de zaak.

Wij als Intercultural Church Plants Nederland zijn er van overtuigd dat er voor de gelovigen een specifieke opdracht ligt om op deze weg van liefdevolle confrontatie en verzoening anderen voor te gaan. En wel in het volle besef dat dit van iedere betrokkene offers vraagt. De een geeft wellicht eigen gelijk of overtuiging op voor de genezing van de door discriminatie gebroken hart van een ander. En omgekeerd, de ander is bereid wrok en minderwaardigheidsgevoel los te laten omwille van een hart dat naar vergeving en een nieuw begin verlangt.

ICP wil kerken graag helpen om samen deze heilzame weg in te slaan, in navolging van Jezus Christus. Hij bracht immers het ultieme verzoenoffer! Hij vraagt ons om de ander lief te hebben, ook door vergeving te durven vragen en vergeving te durven ontvangen. Deze driedelige serie is bedoeld om met elkaar een eerste stap te zetten op deze weg. Verandering begint bij onszelf en van daaruit kunnen we meewerken aan verandering in kerk en samenleving.

Ons gebed is dat jullie Gods zegen mogen ontvangen in dit proces. Weet dat Zijn Heilige Geest erbij is en met jullie meegaat, in de mooie en in de moeilijke momenten. Durf je hart open te zetten om vergeving en liefde te kunnen ontvangen en te kunnen geven.

Team ICP Nederland

Inhoud

Inleiding	2
Opbouw en definities	4
Les 1: Een hoopvolle toekomst	5
1.1 Ontdek het grotere plaatje (15 min).....	5
1.2 Test je kennis (20 min)	6
1.3 Schets je persoonlijke ontwikkeling (20 min)	6
1.4 Open de bijbel (20 min).....	7
1.5 Sluit hoopvol af (15 min)	8
Les 2: De ongemakkelijke realiteit	9
2.1 Test je kennis (15 min)	9
2.2 Blick terug op de films (15 min)	10
2.3 Bekijk jouw kerk (20 min)	10
2.6 Open de bijbel (20 min).....	10
2.5 Luisteroefening (20 min).....	11
Les 3: Een uitnodigende weg	12
3.1 Wees een zegen (15 min)	12
3.2 Geef oprechte aandacht (15 min)	13
3.3 Open de bijbel (20 min).....	13
3.4 Zet de eerste stap (30 min).....	14
3.5 Luister naar de Heer (10 min).....	15
Colofon	16
Bijlage 1	17

Opbouw en definities

Deze serie bevat drie kringstudies van ongeveer 1,5 uur die volgens een vast schema opgebouwd zijn. Elke studie heeft een eigen thema en focus. Ook is er een schatting gegeven van de tijd die per onderdeel nodig is. We nodigen jullie uit om het gesprek van hart tot hart aan te gaan en tegelijkertijd te waken voor eindeloze discussies die wellicht alleen voor meer verwijdering en onbegrip kunnen zorgen.

Verder is het van belang dat er bij bepaalde begrippen duidelijkheid is wat we precies bedoelen. Hieronder de belangrijkste:

Diversiteit: In de serie gaat heel vaak over diversiteit. We bedoelen hier nadrukkelijk *culturele- en etnische diversiteit* mee. Het is wenselijk om in de lessen dit keer op keer te benoemen, omdat er in de maatschappij verschillende gevoelige onderwerpen onder deze noemer vallen.

Discriminatie: In dit verband bedoelen we de nadelige behandeling, uitsluiting of achterstelling op basis van huidskleur en/of etniciteit. Dit kan bewust, maar ook onbewust, op persoonlijk of op maatschappelijk niveau.

Racisme: Racisme is de systematische onderdrukking van een raciale groep tot het sociale, economische en politieke voordeel van een ander. Dit gaat dus veel verder dan persoonlijke gevoelens en gedragingen. Het gaat om diepgewortelde, institutionele raciale ongelijkheid, in alle lagen van de samenleving. In Les 2 leer je hier meer over aan de hand van de zogenaamde racismepiramide.

Monocultureel: Eén duidelijke, leidende cultuur binnen samenleving, kerk en organisatie.

Multicultureel: Verschillende culturen die naast elkaar bestaan op basis van gelijkwaardigheid.

Intercultureel: Bij ICP Nederland hanteren we bewust het begrip van interculturaliteit. We spreken van interculturaliteit als de verschillende culturen niet alleen naast elkaar bestaan, maar gelijkwaardige en wederkerige interactie hebben, op alle niveaus, ook in het leiderschap. Het gaat om zinvolle verbindingen tussen de culturen, met behoud van eigenheid.

Vergeving en verzoening: Vergeving en verzoening gaan hand in hand met elkaar. Vergeving is een bewuste stap om op individueel – of groepsniveau erkenning te geven en te ontvangen voor het leed dat iemand is aangedaan. Verzoening gaat een stap verder. Het veronderstelt een offer én actie om de ander te rehabiliteren en hem of haar als gelijkwaardige te zien en te behandelen. Als christenen willen we ons laten bepalen bij de weg die Jezus Christus ons hierin is voorgedaan. Alleen door en in Hem is echte verzoening mogelijk.

Les 1: Een hoopvolle toekomst

Onderweg naar de ideale interculturele samenleving | Na deze les kan je uitleggen waarom groeien in intercultureel samenleven als kerk zo belangrijk is

1.1 Ontdek het grotere plaatje (15 min)

Bekijk het filmpje (dia 2) en sta even stil bij het leerdoel en de opbouw van deze les (dia 3). Bekijk het plaatje (dia 4) en gebruik onderstaande uitleg.

We zijn onderweg naar een hoopvolle toekomst; in Openbaring spreekt Johannes over verschillende volken die God in eenheid aanbidden. In de samenleving van nu zien we juist hoe diversiteit leidt tot verdeeldheid, onbegrip en spanning. Hoe kunnen we als kerk een verschil maken, onszelf en anderen voorbereiden op het interculturele ideaal van Openbaring 7? In de Bijbel zien we een ontwikkeling van een mono-culturele tuin in Genesis naar een interculturele wereld in Openbaring. De kerk van nu bevindt zich ergens op die lijn.

Lees de teksten (ze staan in de presentatie, dia 5-9) en bespreek wat die woorden oproepen. Je kunt onderstaande informatie in het gesprek verwerken

Het verhaal begint in **Genesis 1:26-27** met één man en één vrouw. In hen is de hele mensheid vertegenwoordigd. God zegt vervolgens dat Zijn beeld zichtbaar wordt in die Adam (mens); niet alleen in die ene man en vrouw, maar in de mens als *relationeel* wezen, man en vrouw samen en uiteindelijk in de hele mensheid. Net zoals de Vader, de Zoon en de Geest heel verschillend van elkaar zijn en tegelijkertijd één. De mens(heid) is gemaakt om deze harmonieuze ‘eenheid in verscheidenheid’ te reflecteren.

God zei: ‘Laten Wij mensen maken die ons evenbeeld zijn, die op Ons lijken; zij moeten heersen over de vissen van de zee en de vogels van de hemel, over het vee, over de hele aarde en over alles wat daarop rondkruipt.’ God schiep de mens als zijn evenbeeld, als evenbeeld van God schiep Hij hem, mannelijk en vrouwelijk schiep Hij de mensen.

Het eindigt met **Openbaring 7:9**, waar Johannes in een visioen ziet hoe er een menigte rond de troon van het Lam staat. Hij beschrijft die groep niet als eenvormig en eentonig. Integendeel, zij bestaat uit volken, stammen, talen en natiën. Er is diversiteit maar het is een verscheiden éénheid. Al die verschillende groepen begrijpen en verstaan elkaar.

Hierna zag ik dit: een onafzienbare menigte, die niemand tellen kon, uit alle landen en volken, van elke stam en taal. In het wit gekleed en met palmtakken in hun hand stonden ze voor de troon en voor het lam.

Jezus leerde zijn volgelingen bidden om de komst van het Koninkrijk, “op aarde, zoals in de hemel” (Matteüs 6:10). Dat is een uitnodiging aan de kerk om te groeien in eenheid met christenen van verschillende achtergronden. In zijn laatste woorden benadrukt de Heer dat we geroepen zijn om discipelen te maken uit alle volken (Matteüs 28:19). Ook daarin worden we uitgedaagd om te groeien in gastvrijheid: vriend te worden van de vreemdeling. Het Griekse woord dat er in de Bijbel hiervoor gebruikt wordt is *filoxenia* (filos = vriend, xenos = vreemde -> gastvrijheid is dus letterlijk vriend zijn van de vreemdeling). Het gaat erom dat we de comfortzone verlaten en uitreiken naar de ander, wie het ook is. In het Nederland van nu zijn er vele kansen voor de kerk!

laat uw koninkrijk komen, laat uw wil gedaan worden op aarde zoals in de hemel
maak alle volken tot mijn leerlingen

1.2 Test je kennis (20 min)

Doe samen de test (dia 10-19).

Op het scherm zien jullie vijf meerkeuzevragen. Iedere deelnemer kiest een antwoord. Vervolgens ga je daarover in gesprek. Probeer samen tot één antwoord te komen. Op de volgende slide wordt telkens het juiste antwoord weergegeven – dus niet te snel doorklikken. Hieronder wat extra info bij de antwoorden.

1. Welk percentage van de Nederlandse bevolking heeft een migratieachtergrond?
Definitie CBS: Iemand met een migratieachtergrond is een persoon van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren. Er wordt onderscheid gemaakt tussen personen die zelf in het buitenland zijn geboren (de eerste generatie) en personen die in Nederland zijn geboren (de tweede generatie). Een actueel overzicht van aantallen: <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/dossier-asiel-migratie-en-integratie/hoeveel-inwoners-hebben-een-herkomst-buiten-nederland>
2. Hoe divers zijn Amsterdam, Rotterdam en Den Haag?
Het CBS heeft een mooie visual gemaakt op <https://longreads.cbs.nl/integratie-en-samenleven-2022/>
3. Hoeveel christenen met een migratieachtergrond zijn er in Nederland? Ter vergelijking: er zijn 1 miljoen moslims onder de 17,5 miljoen inwoners van Nederland. Een korte documentaire over migrantenkerken: <https://www.youtube.com/watch?v=NIznpQnb7IA>
4. Wat roept het thema van deze serie bij jou op? Elk antwoord op deze laatste vraag is goed. Het gaat erom dat we onze verwachtingen en gevoelens delen, zodat de verbinding groeit.

Na de test wordt de groep uitgedaagd om de eigen context in kaart te brengen (dia 20): doe een onderzoek naar de demografische samenstelling van jouw eigen buurt, stad of dorp. Probeer het zelf alvast even via www.allecijfers.nl.

TIP: als er te weinig tijd overblijft voor deze vraag, kun je deze opdracht overslaan en eventueel als “huiswerk” opgeven.

1.3 Schets je persoonlijke ontwikkeling (20 min)

Kijk samen naar het gesprek van Hans en Sara (zorg voor goed geluid!) en doe de bijbehorende opdracht (zorg voor potloden en/of pennen en papier, dia 21-23).

De Nederlandse Hans Euser en de Iraanse Sara Mohi vertellen aan de hand van oude foto's over drie belangrijke momenten in hun leven waaruit een ontwikkeling blijkt van een gesloten cultuur naar meer openheid voor andere culturen.

De groep krijgt de opdracht om de eigen levenslijn te tekenen en de ontwikkeling t.a.v. andere culturen in beeld te brengen. Deze opdracht kan confronterend zijn. Stel je voor, je komt uit een cultureel divers stadje, je zat op een veelkleurige school, maar er is nooit betekenisvol contact geweest tussen jou en iemand uit een andere cultuur. De vraag is of dat erg is en of het anders kan of zelfs moet? Wat zou jij over diversiteit willen leren om mee te kunnen bouwen aan de door de Bijbel geschetste ideaal?

1.4 Open de bijbel (20 min)

We gaan de bijbel openen op twee plaatsen: in Genesis en in Handelingen; er worden vragen gesteld (dia 24-33). Onderstaande informatie kun je verwerken in het gesprek.

Op de weg naar Gods hoopvolle toekomst vinden er belangrijke markeringsmomenten plaats. We zoomen in op twee gebeurtenissen die het belang van eenheid in verscheidenheid illustreren. Allereerst de spraakverwarring van Babel. Daarna het hoor-wonder tijdens Pinksteren.

De spraakverwarring van Babel wordt vaak gezien als een vloek, maar als we het verhaal beter lezen en begrijpen zien we dat het uiteindelijk een zegen is.

In Genesis 1:20-25 lezen we zes keer dat God allerlei 'soorten' viervoeters, vogels en vissen maakt. Blijkbaar houdt Hij van veelkleurigheid.

Zodra het over de mens gaat in Genesis 1:26-27, wordt er maar één 'soort' beschreven: Adam en (zo blijkt uit Genesis 2) de vrouw die uit hem gevormd wordt in de 'mono-culturele tuin' van Eden.

Toch is die mens niet bedoeld om een homogene, eentonige groep te vormen. In Genesis 1:28 zegent God de mens met de woorden: "Wees vruchtbaar en word talrijk, bevolk de aarde." Waar dat in praktijk gebracht wordt, groeit de diversiteit.

Maar helaas blijft de mens samenklitten rondom Babel. Er komt geen verspreiding, maar de mensheid blijft een homogene, eenvormige groep. Dat gaat in tegen Gods bedoelingen. Hij versnelt het proces van meer divers worden door de taal te veranderen. Nu moet de mens wel verspreiden. En zo ontstaan er nieuwe culturen, kleuren, vormen. God zorgt ervoor dat de diversiteit onder de mensen groter wordt. De verwarring is zo gezien eerder een zegen dan een vloek!

Het hoor-wonder: Met Pinksteren zien we een glimp van de hoopvolle toekomst die Johannes in het boek Openbaringen schetst. Opvallend: er zijn tijdens het Pinksterfeest verschillende talen, maar ineens is er begrip van wat er gesproken wordt. Hier vindt dus geen spraakwonder, maar een hoorwonder plaats. De diversiteit in talen wordt niet opgeheven, want daarin blijkt de grootheid en glorie van de Schepper.

Dat is in lijn met Openbaring 7 waar er weliswaar vele talen zijn, maar tegelijkertijd harmonieuze aanbidding van het Lam. Elke cultuur levert haar eigen bijdrage: "De volken zullen in haar licht leven en de koningen op aarde brengen daar hun eerbewijzen. ... De volken zullen er al hun eerbewijzen komen brengen" (Openbaring 21:24 en 26).

Kortom, diversiteit was al bedoeld bij de schepping. De mens is geneigd om dat te vermijden, maar God zorgde ervoor dat de diversiteit groeide. In de toekomst zal dat nog steeds zo zijn: volken en talen, je ziet en hoort de diversiteit. Maar nu wordt het niet meer gezien als een probleem of bedreiging; het is een verrijking en tot eer van de Schepper.

Tip: bekijk het artikel van Rien van der Toorn in bijlage 1 voor verdere verdieping – eerder gepubliceerd in Ideaz van Missie Nederland

1.5 Sluit hoopvol af (15 min)

We sluiten af met het beluisteren van het lied *One day* waarin het universele verlangen naar harmonie wordt verwoord. Neem ook de tijd om te reflecteren: wat heeft de Heer gezegd en wat gaan we ermee doen. Bekijk tenslotte het filmpje van Godwin en geef de huiswerkopdracht mee (dia 34-40).

We hebben veel gehoord en besproken. Nu wordt het tijd om alles terug te brengen bij de Koning van de kerk. Durf hierin je kwetsbaarheid, maar ook je weerstand en twijfels te benoemen!

In de komende week gaan jullie een video bekijken en aantekeningen maken van wat je ziet en leert. Het zou mooi zijn als je dit kunt doen met iemand van een andere culturele achtergrond dan jijzelf.

Het kan een uitdaging zijn om iemand te vinden. Kijk eerst rond in je eigen straat, op de school van je kinderen of klop aan bij een interculturele- of migrantenkerk in de buurt. Je kunt deze opdracht ook in kleine groepjes doen, maar zorg voor een goede balans qua samenstelling, zodat het voor iedereen veilig voelt om zich open uit te spreken bij dit gevoelige onderwerp!

TIP: Stuur onderstaande lijst digitaal naar de deelnemers toe. Zo kunnen ze waar mogelijk direct doorklikken naar de digitale bronnen.

Op Netflix:

- ✓ Green book
- ✓ Race
- ✓ Hoe duur was de suiker?

Eerder bij Opwekking:

- ✓ Interview Ruben Flach met Filemon Peroti: <https://www.youtube.com/watch?v=1HuhJqxlV0>

Documentaires:

- ✓ Wit is ook een kleur (50 min): <https://www.2doc.nl/documentaires/2016/12/wit-is-ook-een-kleur.html>
- ✓ Het grote racisme experiment (75 min): https://www.npostart.nl/het-grote-racisme-experiment/12-07-2020/BV_101400856
- ✓ De blauwe familie (50 min): <https://www.2doc.nl/documentaires/2022/05/de-blauwe-familie.html>
- ✓ Verdacht (52 min): <https://www.2doc.nl/documentaires/2018/12/verdacht.html>
- ✓ Aziatisch racisme (32 min): https://www.youtube.com/watch?v=NGvXavCpBw&ab_channel=NPO3

Meer tips:

- ✓ <https://www.2doc.nl/projecten/lijstjes/2020/racisme.html>
- ✓ <https://www.withuiswerk.nl/>
- ✓ <https://asianraisins.nl/>

Les 2: De ongemakkelijke realiteit

Waarom moeilijk doen terwijl het ook makkelijk kan? | Na deze les kunnen jullie verschillende vormen van racisme op allerlei plekken in kerk en samenleving herkennen.

2.1 Test je kennis (15 min)

We beginnen met een test om het thema racisme ter sprake te brengen. Bekijk het filmpje van Godwin en sta stil bij het leerdoel en de opbouw van deze les (dia 1-3). Doe dan de test (dia 4-15).

Je ziet nog een keer het grote plaatje uit les 1 als reminder. Zoomden we toen in op de toekomst (aan de horizon), in deze les staan we stil bij de ongemakkelijke realiteit (onze uitgangspositie).

1. Wat is racisme? Praat hier eerst even over door. En bekijk pas daarna de twee definities. Let op dat het niet alleen gaat over raciale vooroordelen, maar ook over de macht. Degene die de macht niet heeft kan er moeilijk tegenop. Benoem ook dat racisme niet alleen een politiek of sociaal probleem is, maar vooral een geestelijk kwaad: de duivel zaait tweestrijd en verdeling.

2. Welke vormen van racisme zijn er? Praat hier ook weer over door. En bekijk daarna de drie genoemde vormen.

De meest bekende vorm is het interpersoonlijk racisme: intimidatie, uitsluiting, discriminatie van de ene persoon tegen de ander. Lelijke opmerkingen, beledigende grapjes, discriminerende uitspraken over Afrikanen, Aziaten of Arabieren alleen maar op grond van hun afkomst.

Een minder bekende vorm is het geïnternaliseerde racisme. Dat gebeurt bij mensen van kleur die het idee van minderwaardigheid hebben overgenomen. Bv een Koreaans-Nederlandse vrouw die haar zusje adviseert om een ooglidcorrectie te ondergaan, zodat ze er meer Europees uitziet. Of het niet gebruiken van je originele naam omdat een Westers klinkende naam makkelijker is?

De derde vorm van racisme is institutioneel of systematisch racisme en het komt veel meer voor dan je op het eerste gezicht denkt of ziet. Het bestaat uit wetten en ongeschreven regels die het voor mensen van kleur moeilijker maken om in de samenleving mee te doen: het onderwijs (moeilijk om stageplaatsen te vinden), de politie (etnisch profileren), de overheid (de toeslagenaffaire), het zorgsysteem en soms zelfs de kerk. Heel veel mensen zijn zich van deze vorm van discriminatie niet bewust, vooral omdat witte westerlingen hier persoonlijk niet mee te maken hebben gehad.

3. Wat is wit privilege? Ook nu eerst weer even doorpraten. Dan de dia bekijken met uitleg. Dat jij zelf niet racistisch bent is mooi. Maar het is niet genoeg om het onrecht in de samenleving aan te pakken. Het tegenovergestelde van racistisch zijn is niet dat je niet-racistisch bent; het is nodig om actief-antiracistisch te zijn – oftewel je actief te verzetten en je uit te spreken tegen elke vorm van racisme. Gerechtigheid nastreven noemt de Bijbel dat. Theoloog Samuel Lee verwoordde het zo: uiteindelijk gaat het niet om gelijkwaardigheid, maar om rechtvaardigheid. Dat vraagt om actie!
4. Wat toont de racismepiramide? Bekijk deze even en bespreek dan wat de piramide illustreert: hij laat zien dat er verschillende niveaus in racisme zijn. Het begint met onverschilligheid. Hier hebben we helaas allemaal in meer of mindere mate last van, of we daar bewust van zijn of niet. Echter als onverschilligheid niet (h)erkend en aangepakt wordt, als het niet plaatsmaakt voor gerechtigheid, dan kan het in het ergste geval uitmonden in massamoord. Daar zijn er in de geschiedenis helaas genoeg voorbeelden van te noemen. Denk bijvoorbeeld aan de Holocaust waarin miljoenen Joden, Sinti en Roma waren uitgeroeid

enkel en alleen op basis van hun afkomst. Meer recentere voorbeelden zijn het etnisch geweld in Rwanda, de etnische zuiveringen tijdens de Joegoslavië oorlog en de het geweld tegen de Yezidis bijvoorbeeld. En wat te denken van de duizenden vluchtelingen die nog dagelijks tijdens hun vlucht bij de grenzen van Europa hun leven verliezen? Worden wij nog in ons hart geraakt door deze gebeurtenissen? Of blijven we onverschillig?

5. Waarover gaat het poppenexperiment? Weet niemand het? Kijk dan het filmpje erover, uit de documentaire Wit is ook een kleur. Dit vormt meteen de opmaat voor het gesprek over de films die zijn bekeken.

2.2 Blik terug op de films (15 min)

Hopelijk zijn de films bekeken, want daarover gaat het gesprek dat nu volgt (dia 16-17). De racismepiramide kan een goed hulpmiddel zijn in het gesprek.

Welke film of documentaire zou iedereen moeten zien? TIP: plan een extra avond in en bekijk die als groep.

2.3 Bekijk jouw kerk (20 min)

Je gaat nu luisteren naar een verhaal over persoonlijk en institutioneel racisme van de Braziliaanse Michele. Zij vertelt dat medegelovigen haar soms negatief benaderen (dia 18-20).

Bespreek met elkaar de vragen op de PowerPoint. Laat de moeilijke vragen even landen. Bespreek de pijn, schaamte, angst. Dit vraagt veiligheid in de groep!

Om het gesprek nog wat extra input te geven kun je het boek *Filoxenia* bekijken en dan met name op p.10-12, waar personen met een migratieachtergrond vertellen over hun ervaringen in de Nederlandse kerk. Pijnlijk. Eerlijk.

Filoxenia, het onderzoek dat Rien van der Toorn door twee CHE studenten liet uitvoeren naar gastvrijheid in de NL kerken: file:///C:/Users/Hans/Downloads/file_b2e2862c-3760-41cf-81e9-18b67488f3a2_EindrapportDefinitief.pdf

2.6 Open de bijbel (20 min)

We gaan nu zien dat onze moeite met diversiteit niet uniek is. Petrus verhaal is heel herkenbaar (dia 21-40). Het zijn veel teksten, vat ze eventueel samen als de tijd ontbreekt om alles te lezen. Gebruik onderstaande achtergrondinformatie.

We zoomen in op één van Jezus' volgelingen, Petrus. Hoe ging hij als Jood om met culturele uitdagingen?

In zijn laatste woorden herhaalde de Heer het nog maar eens: maak discipelen uit alle volken (Mat.28) te beginnen in Jeruzalem en Judea, maar ook in Samaria en zelfs tot de uiteinden van de aarde (Handelingen 1:8). Het Oude Testament sprak al over Gods liefde voor alle volken en dat mag de kerk nu gaan demonstreren (Luk.24:46-48).

Petrus heeft er weliswaar van geweten, maar dat wil niet zeggen dat hij meteen in praktijk bracht wat hij zijn Meester had zien doen. Integendeel, er blijkt voor hem heel wat nodig te zijn om de culturele comfortzone te verlaten. Herkenbaar toch? John Stott leg uit waarom dat voor Petrus zo moeilijk was:

Het is moeilijk voor ons om te begrijpen hoe onoverbrugbaar de kloof was tussen de Joden en de heidenen. Niet dat het Oude Testament dit goedkeurde... Nee, dit bevestigde juist dat God een plan had met de heidenen. Door de Joden uit te kiezen en te zegenen, wilde hij alle families van de aarde zegenen (Genesis 12:1-4). De tragedie was dat Israël haar uitverkiezing verdraaide tot een vorm van vriendjespolitiek, vervuld raakte van raciale trots en haat, de heidenen verachtte als 'honden' en tradities ontwikkelde die hen van elkaar scheidden. Geen enkele orthodoxe Jood zou ooit het huis van een heiden binnengaan... alle vriendschappelijke omgang met heidenen was verboden.

Het verhaal stopt hier natuurlijk niet. Toen het christendom staatsgodsdienst werd en zo in een machtspositie kwam, begon de haat en discriminatie tegen Joden. Zelfs kerkvaders hebben zich hier aan bezondigd. Denk aan uitspraken van Augustinus of veel later Luther. Deze uitspraken dienden als inspiratie voor vele eeuwen Jodenvervolging in Europa en daarbuiten.

2.5 Luisteroefening (20 min)

In de Bijbelstudies willen we hoofd, hart en handen aanspreken. We hebben veel kennis opgedaan, argumenten uitgewisseld, ons hoofd aan het werk gezet. Nu is het goed om stil te worden en te luisteren met ons hart: wat zegt God (dia 41-46)?

Wees een paar minuten stil en overdenk de woorden die je hebt gehoord tijdens het luisteren van dit lied (Dwight Dissels – Echte Nederlander): <https://www.youtube.com/watch?v=DEWMXTwXds>

Bespreek met elkaar wat de Heer je heeft laten zien. Is er iets waar je persoonlijk mee aan de slag moet? Waar ervaar jij weerstand en oordeel naar “de vreemdeling” toe?

Welke taak zou er voor jou en jullie kunnen liggen in het brengen van heling en verzoening?

In de afgelopen tijd hebben jullie in tweetallen een film of docu gekeken. In de komende tijd worden jullie (opnieuw) uitgedaagd om iemand op te zoeken van een andere culturele achtergrond. Bespreek wie jullie kennen: in je straat, op je werk, onder je vrienden. Zoek (persoonlijk of als tweetal) contact met die persoon en vraag of je hem of haar kunt spreken over het thema culturele diversiteit. Plan een afspraak in (rond de maaltijd, tijdens een wandeling, in een café) en deel je vragen.

Aanvullende informatie

- ✓ Hoe racistisch ben jij? Bekijk het filmpje en beantwoord de vraag: <https://www.youtube.com/watch?v=HYGo6ek59Ow&t=145s> (mensen op straat beantwoorden de vraag of ze racistisch zijn of niet)
- ✓ Fietsendief experiment: <https://vimeo.com/113689992>. Drie jongens stelen een fiets. Hoe heeft huidskleur hier invloed op denk je?
- ✓ Chanel Matil Lodik: *Het antiracisme handboek*, p.29, 124-131 voor meer informatie over de racismepiramide en andere voorbeelden van institutioneel racisme.
- ✓ Uitleg over Petrus door Tim Keller op <https://quarterly.gospelinlife.com/the-bible-and-race/>

Les 3: Een uitnodigende weg

Bouw geen hogere muur, maar een langere tafel | Na deze les kunnen jullie concrete stappen zetten die tot groei van interculturele relaties leidt – persoonlijk, als groep en met de kerk.

3.1 Wees een zegen (15 min)

Begin weer even met het filmpje van Godwin, het lesdoel en de opbouw (dia 1-3). Lees dan de tekst uit de eerste Petrusbrief en ga in gesprek hoe we elkaar tot zegen kunnen zijn (dia 4-7). Dit moment is ook bedoeld om terug te blikken op de afgelopen weken.

De mensheid is onderweg naar een interculturele toekomst; dat perspectief biedt hoop aan onze verdeelde samenleving waar spanningen zijn door onbegrip en vooroordelen. Als volgelingen van Jezus kunnen we een groot verschil maken. Juist de kerk is geroepen om een vindplaats van vrede en verzoening te zijn.

Op de weg van de monoculturele tuin naar de interculturele wereld kunnen we ervoor kiezen om stil te blijven staan of zelfs achteruit te lopen en ons te verschansen in de eigen comfortzone. De Heer roept ons echter op om vooruit te gaan, stappen te zetten naar verbinding met de ander, ook al kost het ons wat.

Petrus had zelf daar eerst moeite mee (zie vorige les), maar leerde uiteindelijk om zelfs zijn vijanden lief te hebben. Hij schrijft in zijn eerste brief dat we “geen kwaad met kwaad moeten vergelden, niet moeten terugschelden naar mensen die negatief doen. Laten we juist zegenen, zodat we zelf zegen ontvangen, want daarvoor zijn we geroepen”. Het Engelse woord voor zegenen is *to bless* dat je ook als acroniem kan gebruiken: B.L.E.S.S.

Wil je tot zegen zijn?

- ✓ Bid dan allereerst tot God die de Bron van liefde is.
- ✓ Luister dan naar de Heer en de ander. Onderzoek je eigen hart. Vraag vergeving waar nodig.
- ✓ Eet samen, neem de tijd voor echte ontmoeting.
- ✓ Steun elkaar mentaal, geestelijk en praktisch.
- ✓ Spreek over het Goede Nieuws.

Naast de racismepiramide uit de vorige les kunnen we hier een andere piramide tekenen: die van de liefde. We zien daarin dezelfde vijf stappen die het acroniem beschrijft. Het mooie is dat door het volgen van deze lessen de eerste belangrijke stap al is gezet!

De liefdespiramide:

- ✓ Jezelf openstellen voor het onbekende (bid).
- ✓ Meer kennis vergaren over diversiteit (luister).
- ✓ Elkaar uitnodigen en relaties aangaan (eet).
- ✓ Opstaan tegen onrecht (steun).
- ✓ Groeien in eenheid met mensen van allerlei achtergronden (spreek).

3.2 Geef oprechte aandacht (15 min)

Bekijk de video met elkaar. Zorg voor goed geluid! Bespreek de vragen op de PowerPoint (dia 8-10).

3.3 Open de bijbel (20 min)

Open nu de bijbel in Handelingen en Efeze. Lees het gedeelte en bespreek de vragen. Onderstaande achtergrondinformatie kun je daarin verwerken (dia 11-22).¹

Waarom zouden we ons als kerk druk moeten maken over diversiteit? Ja, we zijn op weg naar een interculturele toekomst – maar dat zien we dán toch wel? En inderdaad, racisme wordt in ons land ervaren, ook door christenen – maar wat kunnen wij eraan doen? Moet de kerk hierin een rol spelen?

In de vorige les zagen we hoe Petrus over de drempel werd geholpen bij Cornelius. Pas toen hij als Jood een relatie aanging met deze Romein begreep hij dat God geen onderscheid maakt en Heer is van alle mensen (Hand.10:34-36). Vandaag gaan we kijken naar Paulus, die veel sterker was gemotiveerd om bruggen te bouwen. Hij heeft er zijn leven zelfs voor over!

De wereld van het Nieuwe Testament, de tijd waarin de eerste kerken ontstonden, was cultureel gezien heel divers. Joden, Grieken, Barbaren, Scythen ... ze leefden in dezelfde steden, maar hadden weinig contact met elkaar. In Handelingen 11:19 zien we hoe de eerste christenen werden meegezogen in die culturele segregatie:

De leerlingen die verdreven waren als gevolg van de onderdrukking die na de dood van Stefanus was begonnen, trokken naar Fenicië, Cyprus en Antiochië, maar verkondigden Gods boodschap uitsluitend aan de Joden.

Joodse christenen beperkten zich in hun contacten tot de eigen volksgenoten, net als we eerder bij Petrus zagen. Maar dan in vs.20:

Enkele Cyprioten en Cyreneërs onder hen, die naar Antiochië waren gereisd, maakten daar echter ook de Griekse bevolking bekend met het evangelie van de Heer Jezus.

Onder andere een aantal Libische christenen uit Cyrene bouwt bruggen naar de Griekstalige bevolking. De Heer zegent hun inspanningen rijkelijk. En zo ontstaat de eerste interculturele kerk. Paulus wordt er aangesteld als leraar, samen met een intercultureel team van leiders met verschillende achtergronden. Na een jaar wordt hij uitgezonden om nieuwe kerken te gaan stichten (Hand.13:1-3).

Er waren in de gemeente van Antiochië profeten en leraren, onder wie Barnabas, Simeon, die Niger werd genoemd, Lucius de Cyreneër, Manaën, een jeugdvriend van de tetrarch Herodes, en Saulus. Op een dag, toen ze aan het vasten waren en een samenkomst hielden voor de Heer, zei de heilige Geest tegen hen: 'Stel Mij Barnabas en Saulus ter beschikking voor de taak die ik hun heb toebedeeld.'

De Efezebrief beschrijft zijn motivatie

- Vs.6 onthult het mysterie dat aan Paulus onthuld is; hij heeft er zijn leven voor over (om deze reden zit hij in de gevangenis): jood en heiden horen thuis in één gemeente – niet in gescheiden gemeenschappen
- Vs.10 maakt duidelijk wat de reden is van deze interculturele kerken: zo wordt bekend en zichtbaar wie God is in al zijn veelkleurigheid. De kracht van eenheid in verscheidenheid is dat je ziet hoe de liefde van God verzoent, overbrugt en samenbindt.

¹ Bekijk de preek van Hans Euser over Efeze 3, waarin uitleg wordt gegeven over dit belangrijke hoofdstuk: https://vimeo.com/615971716?embedded=true&source=vimeo_logo&owner=47369530. An English version: <https://www.youtube.com/watch?v=luBPXBu2igI>

- In het laatste gedeelte schrijft Paulus een gebed uit, omdat hij zich realiseert hoe onmogelijk een interculturele kerk eigenlijk is – het samen met alle heiligen. Dat kan alleen God tot stand brengen.

3.4 Zet de eerste stap (30 min)

Er volgen twee voorbeelden van vrouwen die een eerste stap zetten in het contact met iemand anders. Bekijk de video's en maak de opdracht (dia 23-28).

Tip: plan eventueel een vierde bijeenkomst om hier de tijd voor te kunnen nemen. Het zal misschien niet helemaal passen in de bijeenkomst die je nu met elkaar hebt.

We hebben het Perspectief van een hoopvolle toekomst gezien in les 1. Vervolgens hebben we de Pijn van de ongemakkelijke realiteit gevoeld in les 2. Hoe kunnen we dat nu in les 3 omzetten in een Plan om Gods uitnodigende weg te gaan, persoonlijk, als groep en met de hele kerk?

Dit is een belangrijk moment. De studies worden afgerond, maar het echte werk moet wellicht nog beginnen. Het gaat uiteindelijk om nieuwe relaties aangaan. Wees creatief in jullie plannen en vertrouw dat de Geest jullie leidt.

Neem echt even de tijd om hier werk van te maken. Wees zo concreet mogelijk. Laat je inspireren door onderstaande gedachten:

- Jullie hebben nu dit onderwerp in een kleine kring behandeld. Bedenk een manier om je ervaringen binnen je gemeente te delen: in schrift (een artikeltje), in woord (door een getuigenis te geven in de dienst), in de praktijk (door een vierde bijeenkomst te organiseren om belangstellenden een mini cursus te geven die dan een eigen groep kunnen beginnen). Voor het organiseren van een gemeenteavond zou je ook ICP Nederland kunnen benaderen via office@icpnetwork.nl.
- De koning heeft op 1 juli 2023 tijdens keti koti excuses aangeboden voor het slavernijverleden. Het zou een mooi initiatief zijn om dit ook als afzonderlijke Bijbelstudie - groep (of als gemeente) te doen. Het hoeft niet heel groot te zijn, het gaat om het oprechte gebaar. Schrijf bijvoorbeeld als afsluiting van de lessen een kort manifest waarin je schuld belijdt en excuses aanbiedt voor wat anderen aangedaan is namens je land. Motiveer dit met Bijbelse argumenten die je uit deze drie lessen hebt geleerd. En kijk of je dit als groep in je kerkblad, een nieuwsbrief of op (eigen) social media kunt plaatsen.
- Micha Nederland heeft mooi materiaal ontwikkeld voor een keti koti zondag. Dat is elk jaar op 1 juli, maar je kunt het ook op andere momenten gebruiken. Bekijk het op <https://www.michanederland.nl/kerkenpakket-slavernij/>
- ICP Nederland heeft een online training ontwikkeld waar je persoonlijk of als groep aan mee kunt doen: Zeven sleutels voor het opbouwen van een interculturele community. Je kunt meer informatie vinden op <https://icpnetwork.nl/training/zeven-sleutels-voor-interculturele-communities/>
- Een paar tips het uit *Antiracisme Handboek* van Chanel Matil Lodik: 1) Maak ruimte voor mensen van kleur door het 'podium' af te staan aan anderen, 2) wees antiracistisch, ook achter gesloten deuren – hoe je praat, hoe je ingaat tegen racisme, etc. en 3) wees erop voorbereid dat je fouten gaat maken – je blijft leren door te vallen en op te staan.

3.5 Luister naar de Heer (10 min)

Als de Heer het huis niet bouwt, dan zwoegen we tevergeefs. Daarom stemmen we op Hem af met al onze plannen, noden en vragen (dia 29-32).

We lezen in Efeze 3 dat God ... oneindig veel meer wil doen dan wat we Hem bidden en vragen. Dit staat in de context van de oproep tot intercultureel kerk-zijn. Dat kunnen we niet, maar God ... Hij kan het onmogelijke werkelijkheid maken. Vertrouw je Hem?

We staan voor de opdracht om zijn onderwijs toe te passen in onze levens en dat kunnen we niet alleen. Laten we deze belofte dus aangrijpen en biddend op weg gaan!

Neem de tijd voor gebed; luister ook het lied Mag ik jou tot zegen zijn van Sela

Tenslotte

- ✓ Bekijk het filmpje van Godwin
- ✓ Ben je nog niet uitgeleerd en uitgepraat? Bij vragen en voor ondersteuning in jullie proces neem gerust contact op met ICP Nederland via www.icpnetwork.nl.
- ✓ Bekijk ook het Keti koti kerkenpakket van Micha Nederland: michanederland.nl/kerkenpakket-slavernij
- ✓ En steun het werk van ICP Nederland via de QR code op de laatste dia 33

Colofon

Deze driedelige Bijbelstudie – serie is ontwikkeld door ICP Nederland. Projectleider: Hans Euser.
Projectmedewerkers: Godwin Arhin en Judit Blom – Visky. Uitvoering: mediahuis Living Image.

Een speciaal dankwoord voor Filemon Peroti, Minella van Bergeijk, Rien en Sara van der Toorn voor hun ideeën en medewerking.

De volgende organisaties hebben een financiële bijdrage geleverd aan dit project: Verre Naasten, het Missiefonds van de GKV, de Protestantse kerk van Amsterdam, Opwekking, Kerk en Wereld en de Maatschappij van Welstand.

Bijlage 1

De noodzaak van diversiteit

Waarom we andere
culturen nodig hebben
om God te kennen

Mijn Scheveningse oma geloofde heilig in het 'puur houden' van rassen. Blanke Nederlanders trouwen met blanke Nederlanders. De Israëlieten mochten zich immers ook niet mengen met andere volken. Haar zoon, mijn vader, trouwde met een geheel blanke Santpoortse. Toch werd ze als een buitenlandse bejegend. Mijn moeder moest veel moeite doen om te integreren in het besloten Scheveningen. Pas bij de komst van haar eerste zoon kreeg ze wat meer aanspraak in de buurt.

Ik heb de lijn van mijn vader radicaal doorgezet. In 2000 trouwde ik niet met iemand uit een andere provincie, maar uit een ander continent. Mijn vrouw komt uit Iran. Voor mijn oma, als ze nu nog leefde, zou het te radicaal geweest zijn. Ze zou mijn kinderen denigrerend 'halfbloedjes' genoemd hebben. Een term die goed laat zien hoe we vanuit ons koloniale verleden dachten over de invloed van andere rassen op ons 'Neerlands' bloed. Als je je mengt met iemand van buiten Europa, verliezen je kinderen jouw Nederlands 'volbloedschap', en verwateren ze tot halfbloedjes.

De taal van mijn vrouw, het Farsi, heeft een veel mooier woord voor gemengde kinderen. Ze gebruiken het woord 'do-raggè' dat letterlijk 'twee-aderig' betekent. Geen halfbloed dus, maar 'dubbelbloed'. Vermenging is geen verarming, maar verrijking. Soms heb je een andere taal nodig om daar woorden aan te geven. Nog vaker heb je de spiegel van iemand 'van buiten' nodig met een andere denkwijze, om überhaupt je eigen blinde vlekken te kunnen zien. En dit is nog maar één voorbeeld van hoe mijn vrouw, juist door haar cultureel anders-zijn, mijn leven verruimde en verrijkte, en mij daarmee ook veel meer over God leerde.

Diversiteit bij de schepping

Na mijn bekering in de jaren negentig, besloot ik Scheveningen te verlaten en de wereld in te gaan. Ik ging niet-westerse sociologie studeren, deed onderzoek in West-Afrika en het Midden-Oosten, en verdiepte me in aanverwante theologische onderwerpen. Verschillende schrijvers en sprekers, zoals Jim Mellis, gaven mij inzichten en leerden mij dat je soms vragen moet stellen bij bekende Bijbelverhalen.

Een vraag die ik had, was 'waarom scheidt God zoveel diversiteit bij de dieren, maar als het op de mens aankomt, blijft het bij Adam en Eva? Waarom niet meteen ook allerlei soorten mensen, met verschillende culturen?' Het antwoord zit in de potentie van de mens. De mens als beelddrager van God is dus ook een drager van onmetelijke creativiteit, van verrijkende communicatie, van veelkleurigheid. Dat komt er pas uit als de mens zich vermenigvuldigt en verspreidt. Door verspreiding ontstaat diversiteit.

Toen Nederlanders zich bijvoorbeeld vestigden in Zuid-Afrika, spraken ze dezelfde taal als hier. Door zich te verspreiden naar een andere plek, ontstond er een nieuwe taal. Bovendien moedigt de Bijbel, nota bene een boek uit het Midden-Oosten, al vanaf het begin man en vrouw aan om hun ouders te verlaten en met elkaar een nieuwe eenheid te vormen. Dat is een nieuwe kans op diversiteit, omdat je het samen toch weer anders gaat doen dan beider ouders. De mens heeft volgens de Bijbel een uniek uitgangspunt om zich op zeer uiteenlopende manieren te ontwikkelen, omdat dat potentieel er vanaf de Schepping al inzat.

Maar hoe zit het met de diverse talen?

De Toren van Diversiteitsversnelling

Een vraag die ik had bij de toren van Babel was dat het leek alsof God in paniek raakte bij het zien van de machtige mensheid. Waarom anders komt Hij opeens met zo'n vreemde straf om de talen te verwarren? Maar de kern van het probleem was dat ze ongehoorzaam waren en zich niet verder verspreidden (Genesis 11 vers 4). In Genesis 10, het hoofdstuk voorafgaand aan de Toren van Babel, zie je dat de twee andere zonen van Noach wel gehoorzaam waren aan God en zich verspreid hadden richting de kustgebieden (Middellandse zeegebied?) en richting Safar (Iran?). Je ziet in onderstaand schema dat *alleen* de afstammelingen van Cham, onder aanvoering van kleinzoon Nimrud, aanwezig waren in Babel. Genesis 11 vers 2 zoomt als het ware in op deze ene familietak.

De andere twee zoons en hun nakomelingen - hoewel ze niet bij de toren van Babel waren - hebben echter wel te maken gehad met taalontwikkeling, volgens de verzen 5, 10 en 31 van hoofdstuk 10. Dat is niet vreemd. Zoals gezegd, leidt verspreiding (en dus gehoorzaamheid) als vanzelf tot diversiteit. Bij hen is het natuurlijk gegaan, alleen bij Cham moest God ingrijpen. Daar is de taalontwikkeling *boven*-natuurlijk gegaan. God versnelde in Babel de ontwikkeling van talen

God versnelde in Babel de ontwikkeling van talen die anders op een langzamere, natuurlijke manier gegaan zou zijn.

die anders op een langzamere, natuurlijke (en wellicht minder ingrijpende) manier gegaan zou zijn, als de nazaten van Cham zich ook verspreid hadden.

	Genesis 10 vers 5, 10, 30	Genesis 10 vers 5, 20, 31	Genesis 11 vers 2
Jafeth	Langs de kust en op de eilanden	Elke familie en elk volk in zijn eigen land en met zijn eigen taal	
Cham	Het begin van zijn koninkrijk was Babel [...] in het land Sinear. Uit dat land trok hij naar Assur	Ingedeeld naar families, talen, landen en volken	Toen de mensen in oostelijke richting trokken, kwamen ze in Sinear bij een vlakte, en daar vestigden ze zich
Sem	Hun woongebied strekte zich uit van Mesa tot aan de Sefar, het gebergte in het oosten	Ingedeeld naar families, talen, landen en volken	

Bijbelvertalingen: Bijbel in Gewone Taal, Nieuwe Bijbelvertaling, Herziene Statenvertaling.

Diversiteit als reflectie van God

In Genesis 11 lezen we dat de diversiteit van talen niet de straf was, maar wel de verwarring die ontstond, omdat het zo plotseling ging. Door die taalverwarring moesten ze zich wel verspreiden. Diezelfde verwarring wordt weggenomen in Handelingen 2 als de Geest wordt uitgestort op de in Jeruzalem aanwezige volken, waar staat: *Een ieder hoorde in zijn eigen taal...*

Ik vermoed dat dat dit een voorproefje van de hemel op aarde is. Mensen die elkaar verstaan, maar dan in hun eigen taal. Als Johannes, in Openbaringen 7 vers 9, een menigte te zien krijgt die het Lam aanbidt, lijkt hij het ook te kunnen horen. Waarom anders spreekt hij over mensen 'van elke taal'? Waarschijnlijk zingt men hetzelfde lied, maar in diverse talen. De diversiteit is, net als in Handelingen 2, niet weggenomen. Sterker nog, die diversiteit moet een wezenlijk onderdeel zijn van de eer en de heerlijkheid van de volken die in Openbaringen 21 vers 26 het nieuwe Jeruzalem worden binnengebracht.

Diversiteit is namelijk niets anders dan een afspiegeling van God zelf. Draai het maar eens om: zou een God van alle volken in één taal te aanbidden zijn? Zou God te kennen zijn door de bril van enkele culturen? Juist omdat God zo groot is, en wij naar zijn beeld gemaakt zijn, is Gods liefde pas te kennen samen met alle heiligen. En daarom is diversiteit (zelfs al is het op een gebroken aarde nog best lastig), geen luxe, maar noodzakelijk om God werkelijk in heel Zijn grootheid beter te leren kennen.

Rien van der Toorn

Rien heeft samen met zijn Iraanse vrouw Sara een training- en coachingbureau voor interculturele communicatie en diversiteitsmanagement. Als docent niet-westers sociologie geeft hij les aan diverse (theologische) opleidingen, zoals Tyndale Theological Seminary en Foundation Academy Amsterdam.

ideaz: Meer (dan) kleur

Dit artikel verscheen eerder in ideaz magazine van MissieNederland: editie 25, Meer (dan) kleur. Ontdek meer artikelen en een toolkit voor kerken die nog verder aan de slag willen met etnische diversiteit op www.missionederland.nl/meerdankleur